

วาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์: กรณีศึกษาจากบทเพลงใจข้าที่คำชะโนด และเต่างอย

ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม

Sacred Space Discourse: A Case Study of Songs Jai Chum Tee Kam Chanod and Tao Ngoi

Performed By Jintara Poonlab R-Siam.

สันติ ทิพหนา

Santi Thipphana

อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Lecturer from in Thai Language Department Faculty of Education Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author Email: santithipphana@gmail.com,Thipphana@reru.ac.th

Received: 9 February 2021

Revised: 31 March 2021

Accepted: 8 April 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ได้ทำการศึกษาวาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์ กรณีศึกษาจากบทเพลงใจข้าที่คำชะโนด และเพลงเต่างอย ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม โดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงเพื่อนำมาวิเคราะห์วาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์จากบทเพลงลูกทุ่งอีสานจำนวน 2 เพลง คือ เพลงใจข้าที่คำชะโนดและเพลงเต่างอยที่ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม โดยใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์คลัฟ ในเรื่องการวิเคราะห์ตัวบท (Text) พบว่า วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์เชิงพื้นที่ซึ่งมีลักษณะแปลกประหลาด ดังในบทเพลงใจข้าที่คำชะโนด ที่กล่าวถึงป่าคำชะโนดที่มีลักษณะเป็นเกาะลอยอยู่กลางน้ำ และเพลงเต่างอยเป็นเพลงที่กล่าวถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ สถานที่มีรูปปั้นประติมากรรมพญาเต่างอยเป็นรูปปั้นเต่าที่ใหญ่ที่สุดในโลก วาทกรรมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าในบทเพลงใจข้าที่คำชะโนด คือ เรื่องเล่าของเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมาและเพลงเต่างอย ความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าตำนานพญาเต่างอย เมื่อประมาณ 400 ปี และวาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยและมีจัดประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กำหนดจัดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำเดือน 6 ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่าประเพณีทำบุญเดือนหก และเพลงเต่างอย มีร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา โดยการประกอบพิธีประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของชาวอำเภอเต่างอย เรียกว่าประเพณีไหลเรือไฟไหว้สาพญาเต่างอย ซึ่งจัดขึ้นทุกปี

คำสำคัญ: วาทกรรม, พื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์

Abstract

This academic article to study the sacred space discourse. Case Study of Songs. Jai Chum Tee Kam Chanod and Tao Ngoi. In addition. in songs of Jintara Poonlab R-Siam. The study analyzed the content of the songs to analyze the sacred area discourse from the 2 Isan country songs, namely Jai Repeat at Kam Chanot and Tao Ngoi. Sung by Jintara Poonlarp Rsiam. The student will use Critical Discourse Analysis based on Norman Fairclave's concept of text analysis. The study indicated that The sacred space, which has a strange look in the song. Jai Chum Tee Kam Chanod. The Cha-am forest is a floating island in the middle of the water. and Tao Ngoi. In addition. The sacred area is the sacred site where sculpture is sculpted. Tao Ngoi. In addition. It is the largest tortoise in the world. Sacred space discourse is related to the narrative. In song Jai Chum Tee Kam Chanod. It is the story of Lord Sri Suttho and Sripatumma. and Tao Ngoi. In addition. Relevance to the legendary

tale. Tao Ngoi. In addition. About 400 years old, and the sacred discourse traces religious activity. Sacred space will have traces. Have a tradition of sacrifice. Lord Sri Suttho and Sripatumma. The festival is held on the 15th of the sixth month. and Tao Ngoi. In addition. There are traces of religious activity. The traditional ceremony of the long-standing of the district. Tao Ngoi. It is called the traditional boat fire. Tao Ngoi. In addition. Held every year.

Keywords: Discourse, Sacred Sace

บทนำ

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มีองค์ประกอบ 2 ด้าน ได้แก่ โลกสามัญ (Profane World) และโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการศึกษานี้เกี่ยวข้องกับการนำมาใช้ในการศึกษากระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในโลกสามัญ (Profane World) ซึ่งปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2546) ให้ความหมายว่าเป็นโลกที่มองเห็นและสัมผัสได้ ซึ่งมีทั้งการเกิดและตาย สุขและทุกข์ โดยนำเรื่องราวที่ถูกบันทึกผ่าน เรื่องเล่า ตำนานในอดีตของชุมชนมาผูกโยงเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของชุมชน ทั้งนี้ ความเชื่อในเรื่อง เล่าและตัวตนของชุมชนจะถูกเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบทชุมชน โดยสร้างความเชื่อเกี่ยวกับพลังเหนือธรรมชาติและโลกหลังความตาย ซึ่งเป็นโลกที่พระเจ้าและวิญญาณมนุษย์สิงสถิตอยู่ เรียกว่าโลกศักดิ์สิทธิ์ (Sacred World) (จุฑามาศ สุวิมลเจริญ, 2555, น.6-7)

เพลงเป็นอีกหนึ่งมนต์เสน่ห์ของวรรณกรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมของมนุษย์เพราะสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้คนได้อย่างกว้างขวางประกอบกับมีส่วนช่วยในกระบวนการขัดเกลาจิตใจของคนเราหรือทำให้บุคคลคล้อยตามได้ อันเป็นสิ่งที่มิมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราอย่างมากสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมอิทธิพลของเพลงมีส่วนสัมพันธ์กับสังคมอย่างแยกกันไม่ออก เราจะเห็นว่าเพลงบางครั้งก่อให้เกิดความรู้สึกทั้งผ่อนคลายสนุกสนานอีกหิมคล้อยตาม ชักชวน จูงใจ ปลุกใจ เร้าใจ หรือแม้แต่ความรู้สึกอาลัยเศร้าสร้อยได้เช่นกันไม่ว่าจะเป็นแนวเพลงในรูปแบบลูกกรุง สตริง ป๊อป ร็อค และลูกทุ่ง (สันติ ทิพนานา, 2560, น.104) ระบบสัญลักษณ์เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์มีการเข้ารหัส (Coding) และถอดรหัส (Decoding) อย่างเป็นระบบทำให้การตีความสัญลักษณ์นั้นจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ของแต่ละบุคคล รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในบริบททางด้านสังคมวัฒนธรรมของเจ้าของสัญลักษณ์นั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด สับสน (Lisa, 2005, p.81) นอกจากนี้ยังต้องตีความสิ่งที่ “อยู่นอกเหนือจากตัวตนที่เป็นอยู่” (Super Organic) หรือพิจารณาสิ่งของทางวัฒนธรรมมากกว่าที่ตามองเห็นเป็นการพิจารณาในแง่นามธรรม ซึ่งมักจะแฝงความรู้สึกเข้มขลัง ศักดิ์สิทธิ์ หรือถูกใช้ในเชิงศาสนาด้วย (นิยพรธเนศ วัฒนธนะ วรณศิริ, 2540, น. 57-58) ความเชื่อเรื่องพญานาคผูกพันและปรากฏเป็นสัญลักษณ์อยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของชาวอีสานทั้งในด้านพิธีกรรมการเกษตร ศิลปะ และสถาปัตยกรรม สืบเนื่องมาจากอิทธิพลความเชื่อโบราณและศาสนา ล้วนผสมผสานกันจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสาน (เกณิกา ชาติชายวงศ์, 2558, น.59) นาคในทางพระพุทธศาสนาก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่านาคในศาสนาพราหมณ์ เลยเชื่อกันว่า นาคเป็นผู้คอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ในพระพุทธประวัติมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพญานาคอยู่หลายตอนด้วยกัน เช่น ในคราวที่พญานาคมูจลินท์ได้ขึ้นมาแผ่พังพานคุ้มฝนให้พระพุทธเจ้าตลอดระยะเวลา 7 วัน 7 คืน ขณะที่พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ใต้ต้นจิกในสัปดาห์ที่ 6 ภายหลังการตรัสรู้ นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังทรงเคยเสวยพระชาติเป็นพญานาคด้วย เช่น ในพระชาติที่เป็นพญานาคภริยัต พระโพธิสัตว์ได้ทรงบำเพ็ญศีลบริวารอย่างยิ่งยวด (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม, 2559, น.120)

พญาเต่างอยเป็นรูปปั้นเต่าที่ใหญ่ที่สุดในโลก สร้างอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะน้ำพุ ตำบลเต่างอย อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสกลนคร ซึ่งตั้งอยู่บริเวณติดลำน้ำพุ การเดินทางจากจังหวัดสกลนคร ประมาณ 25 กิโลเมตร สามารถเดินทางโดยรถยนต์โดยสาร

หรือรถยนต์ส่วนบุคคลตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอต่างอยู่ประมาณ 800 เมตร ผ่านตลาดสดอำเภอต่างอยู่ จะมองเห็นลำน้ำพุ และมองเห็นสวนสาธารณะน้ำพุอันสงบและมองเห็นรูปปั้นประติมากรรมพญาต่างอยู่ตั้งเด่นเป็นสง่ารูปปั้นประติมากรรมพญาต่างอยู่สร้างโดยชาวอำเภอต่างอยู่ ตามความเชื่อของชาวอำเภอต่างอยู่ โดยมีการสมโภชเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2555 ระยะเวลาในการก่อสร้างทั้งสิ้น ประมาณ 45 วัน ในการประกอบพิธีสมโภชประติมากรรมพญาต่างอยู่ มีนายอำเภอต่างอยู่เป็นประธานในพิธีและมีชาวบ้านในอำเภอต่างอยู่และชาวบ้านอำเภอรอบ ๆ ที่ทราบมาร่วมในการเปิดงานประมาณ 500 คน มีการนุ่งขาวห่มขาวในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รูปปั้นประติมากรรมพญาต่างอยู่รูปปั้นเต่าใหญ่หรือเต่ายักษ์ มีขนาดกว้างด้านหน้า 4 เมตร ความยาวจากหัวเต่าหรือขาหน้าไปยังขาหลัง 7 เมตร ความสูงจากดินถึงหลัง 5 เมตร ชาวบ้านเล่าว่าแม่อำเภอนี้ จะเป็นอำเภอขนาดเล็ก แต่ก็อยู่ดีที่อกเขาภูพาน มีลำน้ำพุไหลผ่านลงไปสู่หนองหารและมีอ่างเก็บน้ำห้วยหวดบุญเตรียมบอกอีกว่าประวัติความเป็นมาของอำเภอนี้ ดำเนินมาแล้วเมื่อประมาณ 400 ปี ไทยได้ทำสงครามกับประเทศลาว ประเทศลาวพ่ายแพ้ จึงถูกกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทย เมื่อมาถึงบริเวณลำน้ำพุลำน้ำขนาดใหญ่และมีเต่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณฝั่งแม่น้ำพุ ผู้คนสมัยนั้นได้พิจารณาเห็นว่า มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมจึงได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านต่างอยู่" ตามสถานที่พบเห็นเต่าที่กำลังลอยริมฝั่งแม่น้ำเชื่อว่ามีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น สัญลักษณ์ของอำเภอนี้จึงเป็นเต่าความหมายของอำเภอต่างอยู่ คำว่า "เต่า" หมายถึง สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ คำว่า "งอย" หมายถึงการยื่นหรือนั่ง อยู่ในที่สูงกว่าระดับพื้นปกติ คำว่า "ต่างอยู่" จึงหมายถึง เต่าที่กำลังอยู่บนที่สูงเป็นริมตลิ่งหรือบนโขดหินบริเวณท่าน้ำชาวบ้านสร้าง "วัดบ้านต่างอยู่" เชื่อกันว่าหากใครไปต่างอยู่แล้วกราบไหว้จะทำให้อายุยืน ตลอดจน มีโชคลาภ ดังนั้นทุกวันจึงมีผู้เดินทางไปปูต่างอยู่ไม่เว้นเพื่อขอโชคลาภ

จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม เป็นนักร้องเพลงลูกทุ่งอีสานสังกัดค่ายอาร์สยาม มีผลงานเพลงลูกทุ่งอีสานมากมาย ปัจจุบันจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม มีบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่กำลังโด่งดังและได้รับความนิยมมาก คือเพลง ใจข้าที่คำชะโนด เป็นบทเพลงที่เกี่ยวกับคำสัญญารัก ณ ดินแดนศักดิ์สิทธิ์ ณ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี แต่กลับมีหนึ่งคนผิดสัญญาทิ้งให้อีกคนต้องใจข้าที่คำชะโนด เนื้อหาเพลงพูดถึงรักที่เคยให้คำมั่นสัญญาต่อกันที่คำชะโนด ในวันบวชสงกรานต์ปีก่อน แต่พอมาปีนี้ผู้ชายกลับควงสาวคนใหม่มาให้เห็นต่อหน้าต่อตา ความรู้สึกมันเจ็บหนักประหนึ่งตกจากต้นชะโนดก็ไม่ปาน เพลงนี้เกิดจากความเชื่อ และแรงศรัทธาที่มีต่อพญานาค จึงเป็นที่มาของเพลงใหม่สไตล์หมอลำจังหวะสนุกสนาน นอกจากนี้ จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม ยังมีผลงานเพลงและขับร้องเพลงเกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกเพลงหนึ่ง คือ ต่างอยู่” ที่สื่อถึงสิ่งศักดิ์คู่บ้านคู่เมืองภาคอีสาน ณ อำเภอต่างอยู่ จังหวัดสกลนคร เนื้อหาของเพลงนี้เป็นเพลงสนุกสนานพูดถึงหญิงสาวที่ไปขอพรพญาต่างอยู่ให้ช่วยดลจิตดลใจชายคนรักกลับมาหาเธอ ซึ่งจุดเด่นของเพลงนี้อยู่ที่การกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพญาต่างอยู่และดนตรีมีจังหวะสนุกสนานเร้าใจ จนทำให้ยอดวิวเพลงนี้ทะลุแสนวิวหลังปล่อยออกมาไม่กี่วัน ดังนั้นเพลงใจข้าที่คำชะโนด และเพลงต่างอยู่ จึงเป็นเพลงที่มีเนื้อเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวและยังกล่าวถึงความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ และความศรัทธาของป่าคำชะโนด พญานาคปฐิสุทธโย ยาศรีปทุมมา และพญาต่างอยู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองสกลนคร บทเพลงลูกทุ่งอีสานทั้งสองบทเพลงได้รับ ความสนใจและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากบทเพลงทั้งสองเป็นของน้องร้องสาวเสียงพินจินตหรา พูนลาภ ที่ประชาชนได้ให้นิยามเธอมานั่นเอง และยังเป็นผู้ขับร้องด้วยเสียงอันไพเราะและมีจังหวะดนตรีที่สนุกสนานเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาหาทฤษฎีพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์ในบทเพลงใจข้าที่คำชะโนดและเพลงต่างอยู่ที่ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม ทั้งนี้ผู้ศึกษาจะใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์เคลห์ ในเรื่องการวิเคราะห์ตัวบท (Text) พบว่า การปฏิบัติการทางสังคมซึ่งกระทำผ่านภาษา โดยปฏิบัติการทางสังคมดังกล่าว มีจุดสนใจอยู่ที่การใช้ภาษา ในฐานะที่เป็นวาทกรรมซึ่งเชื่อมโยงและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) แต่ทั้งนี้การปฏิบัติการทางสังคมไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของโครงสร้างอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และแนวคิดของ (คริสตจักรวัลลิโกดม, 2542) เป็นแนวทางในการศึกษาด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารบท

เพลงและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงเพื่อนำมาวิเคราะห์วาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์จากบทเพลงลูกทุ่งอีสานจำนวน 2 เพลง คือ เพลงใจข้าที่คำชะโนดและเพลงเต่างอยที่ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

บทวิเคราะห์

1. วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ลักษณะเชิงพื้นที่

วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์เชิงพื้นที่ซึ่งมักอยู่ในตำแหน่งภูมิประเทศที่เด่น อาทิ เนินเขาหรือเป็นสถานที่ที่มีร่องรอยอันไม่สามารถอธิบายได้ เช่น ศาสนสถานของบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วหรือมีลักษณะทางธรรมชาติที่แปลกประหลาด ดังบทเพลง ใจข้าที่คำชะโนดที่กล่าวถึงป่าคำชะโนดที่มีลักษณะเป็นเกาะลอยอยู่กลางน้ำ ดังบทเพลงตอนหนึ่งว่า “คำชะโนดเกาะสวรรค์ เราเคยเที่ยวงานวันบวงสรวงนาคา ปู่ศรีสุทโธยาศรีปทุมมาได้ต้นชะโนดให้คำมั่นสัญญา” (ใจข้าที่คำชะโนด: จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม) จากบทเพลงได้กล่าวถึงป่าคำชะโนดหรือเมืองชะโนดหรือวังนาคินทร์ ป่าคำชะโนด ตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลวังทอง ตำบลบ้านม่วง และตำบลบ้านจันทร์ในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็นป่าที่มีลักษณะเหมือนเกาะขึ้นอยู่กลางทุ่งนาเต็มไปด้วยต้นชะโนดซึ่งเป็นพืชจำพวกปาล์ม ความยาวประมาณ 200 เมตร ป่าคำชะโนดเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ สภาพเกาะของคำชะโนดเป็นดินที่เกิดจากการทับถมของใบไม้ เหมาะเป็นแหล่งที่อาศัยของงู ลิงกว่าปีที่แล้วเรายังเห็นงูจางอที่คำชะโนดได้ ไต่พันของเกาะชะโนดเป็นรากต้นไม้เกาะชะโนดไม่ได้ติดกับพื้นดินดังนั้นจึงมีสภาพเป็นเกาะลอย ความศักดิ์สิทธิ์ของคำชะโนดเป็นที่รู้กันว่าที่นี่คือเวียงวังของปู่ศรีสุทโธและเจ้าย่าศรีปทุมมาเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้าน

บทเพลงเต่างอย ของจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่กล่าวถึงสถานที่ตั้งอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร ดังตัวอย่างบทเพลงตอนหนึ่งว่า “ส่งหัวใจข้ามเทือกเขาภูพาน วอนปฎิหาริย์ผาแดงนางไอ่ องค์พั้งคี่นี้ตำนานบังไฟ ช่วยคลไจอ้ายคิดฮอดคนคอย สาวเต่างอยด้อยค่า” (เต่างอย: จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม) จากบทเพลงข้างต้นได้กล่าวถึง สถานที่ที่มีรูปปั้นประติมากรรมพญาเต่างอยเป็นรูปปั้นเต่าที่ใหญ่ที่สุดในโลกตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพาน สร้างอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะน้ำพุ เป็นที่ทำการอุทยานแห่งชาติห้วยผาด และยังเป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพาน มีพื้นที่ประมาณ 825 ตร.กม. หรือ 517,850 ไร่ ตำบลเต่างอย อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และสถานที่ท่องเที่ยวของชาวสกลนครและชาวจังหวัดใกล้เคียง จากการวิเคราะห์วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ลักษณะเชิงพื้นที่ พบว่าเกาะคำชะโนดจึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านและประชาชนให้ความเคารพนับถือ ใครจะมาทำลายหรือลบหลู่ไม่ได้ และสามารถดึงดูดผู้คนให้ความเคารพและศรัทธามากกราบไหว้ขอพรเป็นอย่างมาก และกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ส่วนสถานที่พญาเต่างอย เป็นสถานที่อีกสถานที่หนึ่งที่ชาวบ้านและประชาชนให้ความเคารพและนับถือเป็นจำนวนมาก นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการบวงสรวงและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ประชาชนมากราบไหว้ขอพรแล้ว ประสบความสำเร็จจากการขอพรนั้น ๆ และมีการแก้บน เป็นการเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้กับสถานที่ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

2. วาทกรรมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับเรื่องเล่า

วาทกรรมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่า ชุมชนได้สร้างความหมายให้แก่พื้นที่ที่มีความสำคัญในชุมชนผ่านการผูกเรื่องราว ตำนาน ในอดีตเป็นเรื่องราวเล่าขานต่อกันมา จนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานได้ผูกโยงความเป็นตัวตนของคนในชุมชนเข้ากับพลังอำนาจบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ บทเพลง ใจข้าที่คำชะโนด ได้กล่าวถึงตำนานเกี่ยวพญานาคศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมา ดังตัวอย่างบทเพลง ตอนหนึ่งว่า “คำชะโนดเกาะสวรรค์ เราเคยเที่ยวงานวันบวงสรวงนาคา ปู่ศรีสุทโธยาศรีปทุมมา ได้ต้นชะโนดให้คำมั่นสัญญา” (ใจข้าที่คำชะโนด: จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม) จากวิเคราะห์เพลงและตำนานป่าคำชะโนดประกอบกันเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดต่อกันมาเพื่อสร้าง

ความหมาย วาทกรรมเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ แสดงถึงความสำคัญของพื้นที่ในเชิงการอนุรักษ์หวงแหนสถานที่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพสักการะ สร้างความหมายาวาทกรรมในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าคำชะโนด รณรงค์ให้ชาวบ้านและประชาชนทั่วไปอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในป่าคำชะโนด หากใครฝ่าฝืนจะถูกอำนาจศักดิ์สิทธิ์กระทำ ชาวบ้านจึงต้องเคารพต่ออำนาจของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เรียกว่าป่าคำชะโนดอันศักดิ์สิทธิ์

จากบทเพลงข้างต้นได้กล่าวถึง ความศักดิ์สิทธิ์ของป่าคำชะโนดเกาะสวรรค์ วังนาคินทร์ คำชะโนด หรือชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า เมืองชะโนด สถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ระหว่างรอยต่อของตำบลวังทอง ตำบลบ้านม่วงและตำบลบ้านจันทร์อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี วังนาคินทร์คำชะโนด หรือ เมืองคำชะโนดมีตำนานเรื่องเล่ากันว่า เจ้าพ่อพญาศรีสุทโธเป็นพญานาค ครองเมืองหนองกระแสน้ำหนึ่งและอีกครึ่งหนึ่งเป็นพญานาคเช่นเดียวกันปกครองมีชื่อว่าสุวรรณนาค และมีบริวารฝ่ายละ 5,000 เช่นเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีอาหารการกินก็แบ่งกันกิน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเพื่อนตายกันตลอดมา แต่มีข้อตกลงกันอยู่ข้อหนึ่งว่า ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดออกไปหากินล่าเนื้อหาอาหารอีกฝ่ายหนึ่งไม่ต้องออกไปล่าเนื้อหาอาหารเพราะเกรงว่าบริวารไพร่พลจะกระทบกระทั่งกัน แต่ให้ฝ่ายที่ออกไปล่าเนื้อหาอาหารนำอาหารที่หามาได้แบ่งกันกินฝ่ายละครึ่ง การกระทำโดยวิธีนี้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขตลอดมา อยู่มาวันหนึ่งสุวรรณนาคพาบริวารไพร่พลออกไปล่าเนื้อหาอาหารได้ข้างมาเป็นอาหาร ได้แบ่งให้สุทโธนาคครึ่งหนึ่งพร้อมกับนำขนของข้างไปให้ดูเพื่อเป็นหลักฐานต่างฝ่ายต่างกินเนื้ออย่างอึดหน่าสำราญด้วยกันทั้งสองฝ่าย และวันต่อมาอีกวันหนึ่งสุวรรณนาคได้พาบริวารไพร่พลออกไปล่าเนื้อหาอาหารได้เม่นมาสุวรรณนาคได้แบ่งให้สุทโธนาคครึ่งหนึ่งเหมือนเดิม พร้อมทั้งนำขนของเม่นไปให้ดู ปรากฏว่าเม่นตัวเล็กนิดเดียว แต่ขนของเม่นใหญ่ เม่นตัวเล็กเมื่อแบ่งเนื้อเม่นให้สุทโธนาคจึงต้องแบ่งให้น้อยสุทโธนาคได้พิจารณาดูขนเม่นเห็นว่าขนาดขนข้างเล็กนิดเดียวตัวยังใหญ่โตขนาดนี้แต่นั่นขนใหญ่ขนาดนี้ตัวจะใหญ่โตขนาดไหนจึงอย่างไรตัวเม่นจะต้องใหญ่กว่าข้างอย่างแน่นอน คิดได้อย่างนี้จึงให้เสนาอำมาตย์นำเนื้อเม่นที่ได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งไปคืนให้สุวรรณนาคพร้อมกับฝากบอกไปว่า "ไม่ขอรับอาหารส่วนแบ่งที่ไม่เป็นธรรมจากเพื่อนที่ไม่ซื่อสัตย์" ฝ่ายสุวรรณนาคเมื่อได้อินดังนั้น จึงได้รับเดินทางไปพบสุทโธนาคเพื่อชี้แจงให้ทราบว่าเม่นถึงแม้ขนมันจะใหญ่โตแต่ตัวเล็กนิดเดียว ขอให้เพื่อนรับเนื้อเม่นไว้เป็นอาหารเสียเถิด สุวรรณนาคพูดเท่าไร สุทโธนาคก็ไม่เชื่อผลสุดท้ายทั้งสองฝ่ายจึงประกาศสงครามกัน ฝ่ายสุทโธนาคซึ่งมีความโกรธเป็นทุนอยู่ตั้งแต่เห็นเนื้อเม่นอยู่แล้วจึงสั่งบริวาร ไพร่พลทหารรุกรบตันที่ฝ่ายสุวรรณนาคจึงรีบเรียกระดมบริวารไพร่พลต่อสู้กันที่เช่นเดียวกัน ตามการบอกเล่าสู่กันฟังมาว่าพญานาค ทั้งสองรบกันอยู่ถึง 7 ปีต่างฝ่ายต่างเมื่อยล้า เพราะต่างฝ่ายต่างหวังจะเอาชนะกันให้ได้ เพื่อจะครองความเป็นใหญ่ในหนองกระแสน้ำเพียงคนเดียวจนทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่บริเวณหนองกระแสน้ำและบริเวณรอบ ๆ หนองกระแสน้ำเกิดความเสียหายเดือดร้อนไปตามกัน เมื่อเกิดรบกันรุนแรงที่สุดจนทำให้ พื้นโลกสะเทือนเกิดแผ่นดินไหวทั้งหมด เทวดาน้อยใหญ่ทั้งหลายเกิดความเดือดร้อนไปทั้งสามภพความเดือดร้อนทั้งหลายได้ทราบไปถึง พระอินทราธิราชผู้เป็นใหญ่ เทวดาน้อยใหญ่ทั้งหลายไปเข้าเฝ้าพระอินทร์เพื่อร้องทุกข์และเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ฟังเมื่อพระอินทร์ได้ทราบเรื่องตลอดแล้ว จะต้องหาวิธีการให้พญานาคทั้งสองหยุดรบกันเพื่อความสงบสุขของไตรภพจึงได้เสด็จจากดาวดึงส์ ลงมา ยังเมืองมนุษย์โลกที่หนองกระแสน้ำ แล้วพระอินทร์ตรัสเป็นเทว ราชโองการว่า "ให้ท่านทั้งสองหยุดรบกันเดี๋ยวนี้" การทำสงครามครั้งนี้ถือว่าทุกฝ่ายเสมอกัน และหนองกระแสน้ำถือว่าเป็นเขตปลอดสงคราม ให้พญานาคทั้งสองพากันสร้างแม่น้ำคนละสายออกจากหนองกระแสน้ำใครสร้างถึงทะเลก่อนจะให้ปลาบึกขึ้นอยู่ในแม่น้ำแห่งนั้น และให้ถือว่าการทำสงครามครั้งนี้มีความเสมอกัน เพื่อป้องกันการทะเลาะวิวาทของพญานาคทั้งสอง ให้เอาภูเขาพญาไฟเป็นเขตกันคนละฝ่ายใครข้ามไปราวี่รุกรานกัน ขอให้ไฟจากภูเขาพญาไฟไหม้ฝ่ายนั้นเป็นจุลมหาจุล เมื่อพระอินทร์ตรัสเป็นเทวราชโองการดังกล่าวแล้ว สุทโธนาคจึงพาบริวารไพร่พลอพยพออกจากหนองกระแสน้ำสร้างแม่น้ำมุ่งไปทางทิศตะวันออกของหนองกระแสน้ำ เมื่อถึงตรงไหนเป็นภูเขาก็คดโค้ง ไปตามภูเขาหรืออาจจะลอดภูเขาบ้างตามความยากง่ายในการสร้าง เพราะสุทโธนาคเป็นคนใจร้อน แม่น้ำนี้เรียกชื่อว่า "แม่น้ำโขง" คำว่า "โขง" จึงมาจากคำว่า "โค้ง" ซึ่งหมายถึงไม่ตรง ส่วนทางฝั่งลาวเรียกว่าแม่น้ำของด้านสุวรรณนาค เมื่อได้รับเทวราชโองการ ดังกล่าว

จึงพาบริวารไพร่พลพลอย อพยพออกจากหนองกระแสน สร้างแม่น้ำมุ่งไปทางทิศใต้ของหนองกระแสน สุวรรณาคเป็นคนตรง พิถีพิถันและเป็นผู้มีใจเย็น การสร้างแม่น้ำจึงต้องทำให้ตรงและคิดว่าตรง ๆ จะทำให้ถึงจุดหมายปลายทางก่อน ตนจะได้เป็นผู้ชนะ แม่น้ำนี้เรียกชื่อว่า "แม่น้ำน่าน" แม่น้ำน่านจึงเป็นแม่น้ำที่มีความตรงกว่าแม่น้ำทุกสายในประเทศไทย การสร้างแม่น้ำแข่งกันในครั้งนี้ นั้น ปรากฏว่าสุทโธนาสร้างแม่น้ำโขงเสร็จก่อน ตามสัญญาของพระอินทร์ สุทโธนาเป็นผู้ชนะและปลาบึกจึงต้องขึ้นอยู่แม่น้ำโขง แห่งเดียวในโลกตามการบอกเล่าต่อ ๆ กันมาน้ำในแม่น้ำโขงและแม่น้ำในแม่น้ำน่านจะนำมาผสมกันไม่ได้ ถ้าผสมใส่ขวดเดียวกัน ขวดจะแตกทันที ในกรณีนี้ยังไม่เคยเห็นท่านผู้ได้นำน้ำทั้งสองแห่งนี้มาผสมกันสักที สุทโธนา เมื่อสร้างแม่น้ำโขงเสร็จแล้ว ปลาบึก ขึ้นอยู่แม่น้ำโขงและเป็นผู้ชนะตามสัญญาแล้ว จึงได้แผลงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหาะไปเฝ้าพระอินทร์ ณ ดาวดึงส์ ทูลถามพระอินทร์ ว่า "ตัวข้าเป็นชาติเชื้อพญานาคถ้าจะอยู่บนโลกมนุษย์นานเกินไปก็ไม่ได้ จึงขอทางขึ้นลงระหว่างบาดาลและโลกมนุษย์เอาไว้ 3 แห่ง และทูลถามว่าจะให้ครอบครองอยู่ตรงแห่งไหนแน่นอน พระอินทร์ผู้เป็นใหญ่จึงอนุญาตให้มีพญานาคเอาไว้ 3 แห่ง คือ 1. ที่ธาตุ หลวงนครเวียงจันทน์ 2. ที่หนองคันแท 3. ที่พรหมประกายโลก (ที่คำชะโนด) ส่วนที่ 1-2 เป็นทางขึ้นลงสู่เมืองบาดาลของ พญานาคเท่านั้น ส่วนสถานที่ 3 ที่พรหมประกายโลกคือที่พรหมได้กลืนไอดิน (ตามตำนานพรหมสร้างโลก) แล้วพรหมเทวดาลงมา กินดินจนหมดฤทธิ์กลายเป็นมนุษย์หรือผู้ให้กำเนิดมนุษย์ให้สุทโธนาไปตั้งบ้านเมืองครอบครองเผ่าอยู่ที่นั่น ซึ่งมีต้นชะโนดขึ้นเป็น สัญลักษณ์ ลักษณะต้นชะโนดให้เอาต้นมะพร้าว ต้นหมากและต้นตาลมาผสมกัน อย่างละเท่า ๆ กันและให้ถือเป็นต้นไม้บรรพกาล ให้สุทโธนามีลักษณะ 31 วันข้างขึ้น 15 วัน ให้สุทโธนาและบริวารกลายเป็นมนุษย์เรียกว่า "เจ้าพ่อพญาศรีสุทโธ" มีวัง นาคินทร์คำชะโนดเป็นถิ่น และอีก 15 วัน ในช่วงแรมให้สุทโธนาและบริวารกลายเป็นนาค เรียกว่า "พญานาคราช ศรีสุทโธ" ให้อาศัยอยู่เมืองบาดาลนั่นก็ คือ ป่าคำชะโนด ตั้งแต่บัดนั้นมาถึงถึงพุทธกาล นับแต่ พ.ศ. 2500 ถอยหลังไป พี่น้อง ชาวบ้านม่วง บ้านเมืองไพร บ้านวังทอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานีจะไปพบเห็นชาวเมืองชะโนดไปเที่ยวงานบุญประจำปี หรือ บุญมหาชาติที่ชาวบ้านเรียกว่าบุญผะเหวด ทั้งผู้หญิงและผู้ชายอยู่บ่อยครั้ง และบางทีจะเป็นผู้หญิงไปยืมเครื่องมือทอหูก (ฟืม) ไป ทอผ้าอยู่เป็นประจำและปาฏิหาริย์ครั้งล่าสุดคือ พ.ศ. 2519 เกิดน้ำท่วมใหญ่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง(รวมทั้งท้องที่อำเภอบ้านดุง) แต่ น้ำไม่ท่วม คำชะโนด เจ้าพ่อพญาศรีสุทโธได้จัดการแข่งเรือและประกวดขายงามที่เมืองชะโนด นายคำตา ทองสีเหลือง ซึ่งเป็น ชาวบ้านวังทอง ตำบลวังทอง อำเภอบ้านดุงได้บวชอยู่ที่วัดศรีสุทโธ (วัดโนนตูม และได้ถึงแก่กรรมภาพเมื่อ พ.ศ. 2533) ติดกับเมือง ชะโนดได้เป็นผู้ได้รับคัดเลือกจากเจ้าพ่อพญาศรีสุทโธให้ไปประกวดขายงาม และบุคคลดังกล่าวเกิดความคลุ้มคลั่งอยู่ประมาณ 1 อาทิตย์ ญาติพี่น้องได้ทำการรักษาโดยใช้หมอเวทมนต์ (อีสานเรียกว่าหมอทำ) จัดเวรยามอยู่เฝ้ารักษาและในที่สุดได้หายไบนาน ประมาณ 6 ชั่วโมง แล้วได้กลับมาและได้เล่าเรื่องเมืองชะโนดให้พ่อแม่พี่น้องทั้งหลายฟังถึงความงามความวิจิตรพิสดารต่าง ๆ ของ เมืองบาดาลให้ผู้สนใจฟังอย่างลึกซึ้ง

บทเพลงต่างอย ของจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่กล่าวถึงตำนานผาแดงนางไอ่ ดังตัวอย่างบทเพลง ตอนหนึ่งว่า “สงฆ์ใจข้ามเทือกเขาภูพาน วอนปาฏิหารย์ผาแดงนางไอ่ องค์พั้งคี่นี้ตำนานบังไฟ ช่วยคลไจ้ายคิดฮอดคนคอย” (แต่งอย: จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม)

จากตัวอย่างเพลงข้างต้น ได้กล่าวถึงตำนานผาแดงนางไอ่ ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้านของชาวจังหวัดสกลนคร โดยมีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งยังมีเมืองอยู่เมืองหนึ่งชื่อ นครเอกชะทีตา มีพระยาขอมเป็นกษัตริย์ ปกครองเมืองด้วยความร่มเย็น พระยาขอมมีพระธิดา สาวสวยนามว่า "นางไอ่คำ" ซึ่งเป็นที่รักและหวงแหนมาก จึงสร้างปราสาท 7 ชั้นให้อยู่พร้อมเหล่าสนม นางกำนัล คอยดูแลอย่างดี ขณะเดียวกันยังมีเมืองอีกเมืองหนึ่งชื่อเมืองผาโพงมีเจ้าชายนามว่าท้าวผาแดงเป็นกษัตริย์ปกครองอยู่ได้ยินกิตติศัพท์ความงามของ ธิดาไอ่คำมาก่อนแล้ว ใคร่อยากจะได้เห็นหน้า จึงปลอมตัวเป็นพ่อค้าพเนจรถึงนครเอกชะทีตา และติดสินบนนางสนมกำนัลให้นำ ของขวัญลอบเข้าไปให้นางไอ่คำด้วยผลกรรมที่ผูกพันมาแต่ชาติปางก่อนนางไอ่คำและท้าวผาแดงจึงได้มีใจ ปฏิพัทธ์ต่อกัน จนใน ที่สุดทั้งสองก็อธิษฐานรักกันก่อนท้าวผาแดงจะจากไป เพื่อจัดขบวนขันหมากมาสู่ขอนางไอ่คำ ทั้งสองได้คร่ำครวญต่อกัน ด้วย

ความอาลัยยิ่ง วันเวลาผ่านไปถึงเดือน 6 เป็นประเพณีแต่โบราณของเมืองเอกชะตีตา จะต้องมีการทำบุญบั้งไฟบูชาพญาแถน พระยาขอมจึงได้ประกาศออกไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ว่าบุญบั้งไฟปีนี้จะเป็นการหาผู้ที่จะมาเป็นลูกเขยอีกด้วย ขอให้เจ้าชายหัวเมืองต่าง ๆ จัดทำบั้งไฟมาจุดแข่งขันกัน ผู้ใดชนะก็จะได้อภิเษกกับพระธิดาองค์ด้วย ชาวนี้ได้รำลือไปทั่วสารทิศ ทุกเมืองในขอบเขตแคว้นต่าง ๆ ก็ส่งบั้งไฟเข้ามาแข่งขัน เช่น เมืองฟ้าแดดสูงยาง เมืองเชียงเหียน เชียงทอง แม้กระทั่งพญานาคใต้เมืองบาดาลก็ได้ยินรำลือจนสิ้น จนท้าวพังคี่เจ้าชายพญานาคเมืองบาดาลก็อดใจไม่ไหวปลอมตัวเป็นกระรอกเผือกมาดูโฉมงามนางไอ่คำด้วยในวันงานบุญบั้งไฟ เมื่อถึงวันแข่งขันจุดบั้งไฟปรากฏว่าบั้งไฟท้าวผาแดงจุดไม่ขึ้นพ่นควันดำอยู่ 3 วัน 3 คืน จึงระเบิดออกเป็นเสียง ๆ ทำให้ความหวังท้าวผาแดงหมดสิ้นลง ขณะเดียวกัน ท้าวพังคี่พญานาคที่ปลอมเป็นกระรอกเผือกมีกระดิ่งผูกคอนำรักมาได้เดินอยู่บนยอดไม้ข้างปราสาทก็ปรากฏร่างให้นางไอ่คำเห็น นางจึงคิดอยากได้มาเลี้ยงแต่แล้วก็จับไม่ได้จึงบอกให้นายพรานยิงเอาตัวตายมา ในที่สุดกระรอกเผือกพังคี่ก็ถูกยิงด้วยลูกดอกจนตาย ก่อนตายท้าวพังคี่ได้อธิษฐานไว้ว่า "ขอให้เนื้อของข้าได้แปดพันเกวียน คนทั้งเมืองอย่าได้กินหมดเกลี้ยง" จากนั้นร่างของกระรอกเผือกก็ใหญ่ขึ้น จนผู้คนแตกตื่นมาดูกันและจัดการแย่งเนื้อนั้นแบ่งกัน ไปกินทั่วเมืองด้วยว่าเป็นอาหารทิพย์ ยกเว้นแต่พวกแม่ม่ายที่ชาวเมืองรังเกียจไม่แบ่งเนื้อกระรอกให้พญานาคแห่งเมืองบาดาลทราบข่าว ท้าวพังคี่ถูกมนุษย์ฆ่าตายแล้วเนื้อไปกินกันทั้งเมืองจึงโกรธแค้นยิ่งนัก ดึงสัดของคินนันเองขณะที่ชาวเมืองเอกชะตีตา กำลังหลับใหล เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น ท้องฟ้าอื้ออึงไปด้วยพายุฝนฟ้ากระหน่ำลงอย่างหนักอึ้งมิได้ขาด แผ่นดินเริ่มถล่มตัวยุบตัวลงไปที่ละน้อยท่ามกลางเสียงหวีดร้องของผู้คนที่วิ่งหนีตาย เหล่าพญานาคผุดขึ้นมานับหมื่นนับแสนตัว ถล่มเมืองชะตีตาจนลงใต้บาดาลทันที คงเหลือไว้เป็นดอน 3-4 แห่งซึ่งเป็นที่อยู่ของพวกแม่ม่ายที่ไม่ได้กินเนื้อกระรอกเผือกจึงรอดตาย ฝ่ายท้าวผาแดงได้โอกาสรีบควมม้าหนีออกจากเมือง โดยไม่ลืมแวะรับพระธิดาองค์ไปด้วย แต่แม้จะเร่งฝีเท้ามาเท่าใดก็หนีไม่พ้นทัพพญานาคที่ทำให้แผ่นดินถล่มตามมาติด ๆ ในที่สุดก็กลืนท้าวผาแดงและพระธิดาองค์พร้อมม้าแสนรู้ชื่อ "บั๊กสาม" จมหายไปใต้พื้นดินในที่สุด กลายเป็นโศกนาฏกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่ชาวอีสานได้เล่าสืบทอดมาเป็นตำนานรุ่นสู่รุ่น

จากการวิเคราะห์บทเพลงเต่างอยและตำนานผาแดงนางไอ่ เป็นบทเพลงและตำนานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าตำนานความรักระหว่างผาแดงนางไอ่ที่ความรักไม่สมหวัง จนกลายเป็นตำนานเรื่องเล่าที่เด่นที่สุดในภาคอีสาน โดยชุมชนได้สร้างความหมายให้แก่พื้นที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่องคือ พื้นที่หนองหานลุ่ม จังหวัดสกลนคร จนทำให้บ้านเมืองยุบลงใต้ดินด้วยพลังอำนาจของพญานาคที่มีความโกรธแค้นที่ชาวบ้านจับพังคี่ ซึ่งในขณะนั้นแปลงร่างมาเป็นกระรอกเผือก (กระรอกสีชมพู) มารับประทานทั้งหมู่ พญานาคที่เป็นพ่อจึงโกรธชาวบ้านจึงทำให้แผ่นดินถล่ม ดังบทเพลงตอนหนึ่งว่า *“ชายคนเดียวเที่ยวคิดฮอดจนจ้อย หัวใจสวอยเมื่อยม้อยลอยลม จากสกลเมืองหนองหารลุ่ม จากสกลเมืองหนองหารลุ่ม ปล่อยน้องระทมขึ้นขมน้ำตาย้อย”* (เต่างอย: จินตหรา พูลลาภ อาร์สยาม) จากวิเคราะห์ตำนานที่มีความสำคัญในชุมชน ผ่านการผูกเรื่องราว ตำนาน ในอดีตเป็นเรื่องราวเล่าขานต่อกันมาจนกลายเป็นความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จนถึงปัจจุบัน ซึ่งตำนานได้ผูกโยงความเป็นตัวตนของคนในชุมชน อำเภอยะบงกับพลังอำนาจบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติอันศักดิ์สิทธิ์

3. วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ร่ายรอยกิจกรรมทางศาสนา

วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ร่ายรอยกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ โดยมีความเกี่ยวข้องกับตำนานในพื้นที่ บทเพลง ใจข้าที่คำชะโนดเป็นบทเพลงที่กล่าวถึงร่องรอยความศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ คือ งานบวงสรวงพญานาค ดังตัวอย่างบทเพลงตอนหนึ่งว่า *“คำชะโนดเกาะสวรรค์ เราเคยเที่ยวงานวันบวงสรวงนาคาปู่ศรีสุทโธอย่าครีบทุมมา ได้ต้นชะโนดที่ให้อำนาจสัญญา”* (ใจข้าที่คำชะโนด: จินตหรา พูลลาภ อาร์สยาม) จากบทเพลงข้างต้น ได้กล่าวถึงการบวงสรวงพญานาคที่ป่าคำชะโนด ซึ่งประเพณีดังกล่าวเป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้นประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กำหนดจัดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่าประเพณีทำบุญเดือนหก เป็นการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ณ ศาลเจ้าปู่ศรีสุทโธซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณป่าคำชะโนด ชาวบ้านโนนเมืองจะมาทำบุญร่วมกันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและ

ครอบครัว งานประเพณีดังกล่าวจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพนับถือศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ จรโลงศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างความรักความสามัคคีในชุมชน ลำดับขั้นตอนการจัดงานอยู่ในระยะเวลา 1 วัน โดยเริ่มจากการถวายภัตตาหารเช้าและเพลแด่ภิกษุและสามเณร จากนั้นจึงมีพิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ การรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ การแก้บนและการจุดบั้งไฟถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีของชุมชนที่สืบทอดกันมานาน เกิดจากความศรัทธาต่อเจ้าปู่ศรีสุทโธ ซึ่งหมายถึงพญาสุทโธนาคราช (ธวัชชัย ชาติดี, สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และปรียา หิรัญประดิษฐ์, 2555, น.1)

จากการวิเคราะห์บทเพลงต่างอย ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นถึงร่องรอยของพิธีกรรมทางศาสนาอันเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์ในการบวงสรวงบูชาสัตว์ที่มีอิทธิฤทธิ์ผสมผสานกับวิถีของพระพุทธศาสนาได้อย่างลงตัว ซึ่งสอดคล้องกับธวัชชัย ชาติดี, สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2555, น.5) กล่าวว่า พิธีบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เพื่อแสดงถึงความเคารพอย่างสูงต่อ เจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยมีการทำพิธีบริเวณลานวัดติดกับคำชะโนด ผู้ทรงศีลจะทำพิธีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ต่อจากนั้นเป็นการสวดบทบวงสรวงบูชาสักการะเจ้าปู่ศรีสุทโธ แล้วประชาชนที่มาร่วมพิธีบวงสรวงก็จะพนมมือตั้งใจฟังบทสวดบวงสรวง จากนั้นผู้ทรงศีลจะสวดบททำนํ้ามนต์ธรณีสาร เสร็จแล้วสวดบทเจริญพระพุทธคุณต่อ ขณะสวดผู้ทรงศีลใช้เทียนที่จุดบูชาครุฑนั้นหยดลงในช้นน้ำ เพื่อทำนํ้ามนต์ธรณีสาร แล้วว่าคาถาประจูนํ้ามนต์ธรณีสารต่อไป จากนั้นก็สวดบทชุมนุมเทวดา ผู้ทรงศีลกล่าวให้ผู้มาร่วมงานทุกคนตั้งใจให้พนมมือฟังการกล่าวโอองการ ผู้ทรงศีลก็สวดบทอัญเชิญเทพทุกชั้นเสร็จแล้วอ่านโอองการแล้วจุดธูปขึ้นมาหนึ่งกำมือไปปักที่เครื่องสังเวทียะดอก แล้วผู้ทรงศีลก็กล่าวนำให้ทุกคนที่เข้าร่วมพิธีว่าตาม เมื่อผู้ทรงศีลทำพิธีบวงสรวงเสร็จแล้ว ผู้ทรงศีลจะรดนํ้ามนต์ให้กับประชาชนที่มา ร่วมงาน จากนั้นจะมีการรำบวงสรวงถวายเจ้าปู่ศรีสุทโธ โดยเป็นผู้หญิงชาวบ้านจากหลายหมู่บ้าน

บทเพลงต่างอย เป็นอีกบทเพลงหนึ่งที่กล่าวถึงร่องรอยความศักดิ์สิทธิ์ของพญาต่างอย ดังตัวอย่างบทเพลงตอนหนึ่งว่า “สาธุแด่พญาต่างอย ลูกกระดองคอย ๆ น้ำตาย้อยไหลตก มาเมื่อนี้ได้มาขอโชค มาเมื่อนี้ลูกได้มาขอโชค วอนต่างอยช่วย วอนต่างอยช่วย โบก โบก โบก โบก โบก ใจอ้ายคืนต่างอย” (ต่างอย: จินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม) จากบทเพลงข้างต้นได้กล่าวถึง การขอพรจากพญาต่างอยที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยบันดาลโชคลาภให้กับประชาชนที่เดินทางมาขอโชคลาภประสบความสำเร็จดังที่ได้ขอพรไว้ “ต่างอย” เป็นสัญลักษณ์ประจำอำเภอต่างอย ซึ่งมีความหมายตามคำท้องถิ่นว่า “เต่าที่เกาะบนก้อนหิน” ทั้งนี้ พญาเต่าต่างอยสร้างมาได้ 5 ปีแล้ว แต่ความศักดิ์สิทธิ์เรื่องให้โชคลาภของพญาต่างอยรูปปั้นประจำสวนสาธารณะหลังที่ว่าการอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร กลับยิ่งโด่งดังไปทั่ว จนทำให้ประชาชนจากทุกสารทิศแห่กันเดินทางมาขอโชคลาภอย่างไม่ขาดสาย ตำนานพญาต่างอย เมื่อประมาณ 400 ปี ไทยได้ทำสงครามกับลาว ลาวพ่ายแพ้จึงถูกกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทย เมื่อมาถึงบริเวณลำน้ำพุง ลำน้ำขนาดใหญ่และมีเต่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณฝั่งแม่น้ำพุง ผู้คนสมัยนั้นได้พิจารณาเห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมจึงได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านต่างอย” ตามสถานที่พบเห็นเต่าที่กำลังลอยริมฝั่งแม่น้ำเชื่อว่าจะมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น สัญลักษณ์ของอำเภอนี้จึงเป็นเต่า และได้ตั้งชื่ออำเภอนี้ว่าอำเภอต่างอย จังหวัดสกลนครมาจนถึงทุกวันนี้ ลักษณะสำคัญของพญาต่างอยคือเป็นเต่าขนาดใหญ่ เกล็ดบนหลังแต่ละเกล็ดมีรูปพระเกจิอาจารย์ประดับตกแต่ง บนหลังพญาเต่าต่างอยประดับดอกบัวปิ่น ในดอกบัวมีสร้อยทอง พระของขลังต่าง ๆ บรรจุไว้พร้อมฉาบปิดแน่นหนาโดยผู้ที่ใส่เครื่องรางของขลังเหล่านั้น เชื่อว่าจะไม่เจ็บไข้ได้ป่วยและเชื่อว่าหากใครได้มาสักการะบูชา จะทำให้อายุยืนยาวมีโชคมีลาภกลับบ้านไปทุกคน ดังนั้น จึงมีผู้เดินทางมากราบไหว้และขอโชคขอลาภกับพญาต่างอยไม่เว้นวัน และหลาย ๆ คนก็ได้โชคได้ลาภกลับไปจริง ๆ

จากการวิเคราะห์บทเพลงต่างอยพบว่า มีการประกอบพิธีประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของชาวอำเภอต่างอย เรียกว่า ประเพณีไหลเรือ และประเพณีไฟไหว้สาพญาต่างอยตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งจัดขึ้นทุกปีเพื่อขอขมาต่อพระแม่คงคาและจุดไฟไหลเรือไฟโบราณที่ทำจากต้นกล้วย ภายในมีการนำข้าวปลา อาหารคาวหวาน ดอกไม้ธูปเทียน ผูกไว้แขวนไว้ตามโครงสร้างไม้เป็นเครื่องสักการะ ก่อนทำพิธีลอยบูชาพระแม่คงคาไปตามลำน้ำพุง ที่เป็นลำน้ำสาขาที่ไหลลงมาจาก

เทือกเขาภูพาน เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปตามประเพณีของอีสาน คือ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ และยังเชื่อว่าจะเพิ่มความสิริมงคล และทำให้น้ำท่าและพืชผลทางการเกษตรเจริญงอกงามมีความอุดมสมบูรณ์หลังฤดูการเพาะปลูกเพราะเป็นประเพณีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอำเภอต่างอยและอำเภอใกล้เคียงมาสักการบูชาและเคารพบูชา กราบไหว้ขอพรมารวมทั้งการบนบานสานกล่าวและแก้บนเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตนเองและครอบครัว

บทสรุป

จากการศึกษาวาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์ กรณีศึกษาจากบทเพลงใจข้าที่คำชะโนดและเพลงต่างอย ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม พบว่า วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์เชิงพื้นที่ซึ่งมีลักษณะแปลกประหลาด เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ดังในบทเพลง ใจข้าที่คำชะโนดที่กล่าวถึงคำชะโนดที่มีลักษณะเป็นเกาะลอยอยู่กลางน้ำ ป่าคำชะโนดหรือหรือวังนาคินทร์ ป่าคำชะโนดเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพลงต่างอยเป็นเพลงที่กล่าวถึงพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ สถานที่มีรูปปั้นประติมากรรมพญาต่างอยเป็นรูปปั้นเต่าที่ใหญ่ที่สุดในโลก ส่วนวาทกรรมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับเรื่องเล่า ชุมชนชาวอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้สร้างความหมายให้แก่พื้นที่ที่มีความสำคัญในชุมชน คือ เรื่องเล่าของเจ้าปู่ศรีสุทโธและย่าศรีปทุมมา เพลงต่างอย ความเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าตำนานพญาต่างอย มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมจึงได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านต่างอย" ตามสถานที่พบเห็นเต่าที่กำลังลอยริมฝั่งแม่น้ำเชื่อว่าจะมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น สัญลักษณ์ของอำเภอนี้จึงเป็นเต่า และได้ตั้งชื่ออำเภอกว่า อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร มาจนถึงทุกวันนี้

ด้านวาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์ร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะมีร่องรอยหรือสัญลักษณ์ที่ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นร่องรอยศักดิ์สิทธิ์ปรากฏอยู่ในบทเพลง ใจข้าที่คำชะโนด โดยประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ กำหนดจัดขึ้นในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ชาวบ้านเรียกประเพณีนี้ว่าประเพณีทำบุญเดือนหก เป็นการบวงสรวงเจ้าปู่ศรีสุทโธ ณ ศาลเจ้าปู่ ศรีสุทโธ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณป่าคำชะโนด ชาวบ้านจะมาทำบุญร่วมกันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว เพลงต่างอย มีร่องรอยกิจกรรมทางศาสนา โดยการประกอบพิธีประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของชาวอำเภอต่างอย เรียกว่า ประเพณีไหลเรือไฟให้สาธุพญาต่างอย ซึ่งจัดขึ้นทุกปี เพราะเป็นประเพณีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ ชาวอำเภอต่างอย และอำเภอใกล้เคียงมาเคารพบูชากราบไหว้ขอพร มาบนบานสานกล่าวและแก้บนเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

จากการศึกษาวาทกรรมพื้นที่ความศักดิ์สิทธิ์กรณีศึกษาจากบทเพลงใจข้าที่คำชะโนดและเพลงต่างอย ขับร้องโดยจินตหรา พูนลาภ อาร์สยาม พบว่า มีการสร้างความหมายในการประกอบสร้างพื้นที่ที่มีลักษณะแปลกประหลาด ประกอบการสร้างเรื่องเล่าตำนานพญานาค มีปรากฏก่อนสมัยพุทธกาลแล้ว หนึ่งในบรรดาความเชื่อพื้นฐานที่โดดเด่นของชาวอีสาน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับพญานาค ซึ่งเชื่อว่าอยู่ในโลกใต้บาดาลอันศักดิ์สิทธิ์ บันดาลให้ฝนตกลงในทั้งจักรวาลประกอบด้วย มหาสมุทร โลก และป่าหิมพานต์ พญานาคจึงสัมพันธ์กับการทำนา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการพ่นน้ำให้ฝน ประเพณีใหญ่ของทุกปีของชาวอีสานคือ งานบุญบั้งไฟที่จัดขึ้นบริเวณลำน้าโขงทุกวันออกพรรษา ประเพณีไหลเรือไฟซึ่งเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า บ้างก็ว่าเป็นการบูชาพญานาค พญานาคมักปรากฏในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในลักษณะสัญลักษณ์ โดยพบได้จากงานสถาปัตยกรรมวัดวาอารามในพระพุทธศาสนา และปราสาทอารยธรรมขอมสำคัญ ๆ ที่กระจายตัวในภาคอีสาน เช่น ปราสาทพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ก็มีรูปพญานาคทอดยาวไปตามราวบันได (เกณิกา ชาติชายวงศ์, 2558, น. 63)

อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่สังคมไทยเชื่อว่าแม่น้ำโขงเป็นที่อยู่ของพญานาค มีผู้ที่ได้เคยเห็นสัมผัสกับพญานาคทั้งที่เป็นฆราวาส และพระเถระไทยที่สังคมไทยเคารพนับถือท่านผู้รู้เหล่านี้ได้ถ่ายทอดบอกเล่าถึง ลักษณะของพญานาคให้ผู้สนใจฟัง ทำให้เกิดแรงบันดาลใจของผู้ที่ขอบงานด้านศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรมต่าง ๆ ที่ได้สร้างงานอธิบายรูปลักษณะของพญานาคไว้เป็นผลงานของตนตามสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ที่อยู่ตามแนวแม่น้ำโขง จากความ

เชื่อเรื่องพญานาคที่ปรากฏในอินเดียก่อนการกำเนิดของพุทธศาสนา ได้มีการกล่าวถึงพญานาคในคัมภีร์อรรถกถา ดังนั้น พุทธศาสนาในยุคต้น อาจหลอมรวมกับความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีอยู่ก่อนหน้านั้น อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเรื่องพญานาคอาจมีอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาแต่เดิมแล้วเช่นกัน ทั้งนี้เรื่องราวของพญานาคในพระไตรปิฎกสะท้อนว่าความเชื่อเรื่องพญานาค เป็นส่วนหนึ่งของโลกทัศน์กระแสหลัก ซึ่งมีอิทธิพลในช่วงที่คัมภีร์ทางพุทธศาสนากำลังพัฒนาขึ้นจากราวที่ปรากฏในพระไตรปิฎกสะท้อนถึง การผสมผสานกันระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องพญานาค อย่างที่ปรากฏในด้านานุมุขลิตพญานาค นิทานชาดกเกี่ยวกับภริยัตถพญานาคซึ่งกล่าวว่าเป็นอดีตชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543, น.37-85)

วาทกรรมความศักดิ์สิทธิ์เชิงพื้นที่ในบทเพลงต่างอย มีการสร้างความหมายโดยการสร้างต่างอยที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีเรื่องเล่าและตำนานพญาต่างอย เมื่อประมาณ 400 ปี ไทยได้ทำสงครามกับลาว ลาวพ่ายแพ้ จึงถูกกวาดต้อนมาอยู่ในประเทศไทย เมื่อมาถึงบริเวณลำน้ำพุง ลำน้ำขนาดใหญ่และมีเต้าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณฝั่งแม่น้ำพุง ผู้คนสมัยนั้นได้พิจารณาเห็นว่า มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะสมจึงได้ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านต่างอย" ตามสถานที่พบเห็นเต้าที่กำลังลอยริมฝั่งแม่น้ำเชื่อว่าจะมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น สัญลักษณ์ของอำเภอนี้จึงเป็นเต้า และได้ตั้งชื่ออำเภอว่า อำเภอต่างอย จังหวัดสกลนคร มาจนถึงทุกวันนี้ จากการศึกษาพบว่า ชาวอีสานหรือชาวไทยในปัจจุบันมีความเชื่อและศรัทธาอันบริสุทธิ์ที่มีต่อพญานาคและพญาต่างอย โดยแสดงออกผ่านการบูชาและการบวงสรวงตามบุญประเพณีประจำปี จนมีการจัดงานแบบเชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเชื่อว่าพญานาคและพญาต่างอยล้วนเป็นสัญลักษณ์ของการให้โชคลาภ ให้พร ให้ความสุข ดลบันดาล ให้ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ฯลฯ แต่ชาวอีสานก็ไม่ควรที่เชื่อและมกมายจนเกินเหตุโดยปราศจากเหตุผลความเป็นจริง ต้องเชื่อให้อยู่บนพื้นฐานของความจริง เช่น มีความเชื่อเรื่องสถานที่ที่พญานาคและพญาต่างอยสถิตอยู่เพื่ออนุรักษ์เป็นสถานที่ความศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจนเกิดเป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ยังคงสมบูรณ์ รวมถึงเรื่องการอนุรักษ์ระบบนิเวศภายในป่าคำชะโนดและพื้นที่พญาต่างอย ย่อมส่งผลต่อการมีทัศนคติในความเชื่อเรื่องพญานาคและพญาต่างอย ดังนั้นภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคเอกชนควรให้ความร่วมมือกันในทุก ๆ ด้าน ด้วยการส่งเสริมสืบทอดวัฒนธรรมที่ดึงนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีรายได้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าของผลงานเพลง คือ จินตหรา พูลลาภ อาร์สยาม ที่ขับร้องเพลงมาให้ศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้และขอขอบคุณเจ้าของแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยและอ้างอิงในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- เกษิกา ขาติชายวงศ์. (2558). การจัดการความเชื่อพญานาคของชาวอีสานและสิ่งที่ควรทบทวนใหม่. *วารสารพื้นถิ่น โขง ชี มูล*. 1(1), 59-63.
- จุฑามาศ สุวิมลเจริญ. (2555). *กระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในบริเวณรอยพระพุทธบาทและรอยพระพุทธตต์ ห้วยหลวงแม่แอน*. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2559). สัตว์ศักดิ์สิทธิ์ในสังคมเขมร. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 35(ฉบับพิเศษ), 120.
- รัชชัย ธาตุดี, สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2555). *ประเพณีการบวงสรวงเลี้ยงเจ้าปู่ศรีสุทโธ บ้านโนนเมือง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี*. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นิยพรรณ ผลวัฒน์ วรรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุล. (2546). *เจ้าแม่ คุณปู่ ข้างซอ ข้างฟ่อน และเรื่องอื่น ๆ ว่าด้วยพิธีกรรมและนาฏกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2542). *ภูเขาศักดิ์สิทธิ์กับความเป็นสากล*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สันฐิตา กาญจนพันธุ์. (2547). *แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม*. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สันติ ทิพนา. (2560). วาทกรรมการสร้างสรรคในบทเพลง 7 สิงหาคม ประชามิตรร่วมใจ ประชาธิปไตยมั่นคง สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง (กกต.) *วารสารวิชาการแพรวาภาพลัษณ์ มหาวิทยาลัยภาพลัษณ์*. 4(1), 104
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2543). *นาถในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.